

Luokanopettajien kokemuksia ruotsin opettamisesta

Vuonna 2016 voimaan astunut uusi perusopetuksen opetussuunnitelma toi muutoksia ruotsin kielen opetukseen. Ruotsin B1-oppimäärä siirtyi alkamaan jo alakoulun kuudennella luokalla. Lukuvuosi 2016–2017 oli ensimmäinen, jolloin myös luokanopettajat opettivat ruotsia. Tässä artikkelissa tarkastellaan luokanopettajien ensimmäisiä ruotsin opetuskokemuksia. Niitä kartoitettiin lukuvuonna 2016–2017 Turussa ja Raumalla järjestettyjen täydennyskoulutuksien aikana toteutetun pienimuotoisen kyselyn avulla. Kyselyn tuloksia täydentävät kouluttajien omat kokemukset.

Julkaistu: 14. joulukuuta 2017 | Kirjoittanut: Minna Maijala & Susan Kylänpää

Uusi opetussuunnitelma toi ruotsin opetuksen alakouluun

Uusien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) kielten opetukselle asetettuja tavoitteita ovat kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen, kieltenopiskelutaitojen kehittyminen, taito toimia vuorovaikutuksessa sekä taito tuottaa ja tulkita tekstejä. Opetussuunnitelman perusteissa painotetaan myös oppimisen iloa, leikillisyyttä ja luovuutta. Esimerkiksi kielten aineenopettajaopiskelijat näyttävät ottaneen uuden opetussuunnitelman ja siihen liittyvät menetelmälliset haasteet hyvin avoimesti vastaan (Maijala 2016). Uusi opetussuunnitelma ei kuitenkaan tuonut mukanaan pelkästään menetelmällisiä haasteita, vaan myös kysymyksen siitä, kuka opettaa ruotsia alakoulussa.

Ruotsin aikaistaminen kuudennelle luokalle oli yksi syy siihen, miksi Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) arvioi vuosina 2016–2017 ruotsin kielen opettajankoulutusta (Rossi, Ainoa, Eloranta, Grandell, Lindberg, Pasanen, Sihvonen, Hakola & Pirinen 2017). Arvioinnin kohteina olivat ruotsin kielen aineenopettajien koulutuksen lisäksi myös ruotsin oppiaineen opetus yliopistoissa, kielikylypökoulutuksen koulutusohjelma, luokanopettajakoulutus sekä ammatillinen opettajankoulutus. Arvioinnin tavoitteena oli selvittää, millaiset valmiudet opettajankoulutus antaa ruotsin kielen opettamiseen erityisesti alakoulussa. Selvityksen mukaan ruotsin aineenopettajien koulutuksessa on tähän mennessä vain vähän käsitelty alakoulussa opettamista. Tästä huolimatta koulutuksen edustajat olivat kuitenkin sitä mieltä, että aineenopettajakoulutus antaa myös valmiuksia opettaa alakoulun puolella. Karvin raportista käy myös ilmi, että luokanopettajaopiskelijat eivät pidä ruotsin kielen taitoaan riittävänä. Heistä yli puolet arvioi ruotsin kielen taitonsa vain kohtalaiseksi tai tyydyttäväksi. (Rossi ym. 2017.)

Tollola käsitteli vuonna 2015 Kieliverkoston lehdessä julkaistussa artikkelissaan sitä, millaisia valmiuksia ja tarpeita luokanopettajilla ja aineenopettajilla on kuudesluokkalaisten ruotsin kielen opetukseen. Hän tarkasteli sitä, miten opettajat kuvailevat kielitaitoon ja opetussuunnitelman toteuttamiseen liittyviä valmiuksiaan, miten opettajat suhtautuvat alakoulun ruotsin opetukseen ja millaisia täydennyskoulutustarpeita ruotsin opetus tuo opettajille. Kyselytutkimukseen vastanneista noin kaksi kolmasosaa halusi opettaa kuudesluokkalaisille ruotsia. Tollolan mukaan luokanopettajien ruotsin kielen taito jäi hieman alle B1-tason, kun taas aineenopettajien ja kaksoiskelpoisten opettajien ruotsintaito oli Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasolla C1–C2.

Kyselytuloksia luokanopettajien täydennyskoulutuksesta

Lukuvuoden 2016–2017 aikana Turussa ja Raumalla järjestettiin erityisesti luokanopettajille suunnattua täydennyskoulutusta, jonka tarkoituksena oli tukea aineen- ja luokanopettajia ruotsin kielen opetuksen aloittamisessa. Koulutukseen osallistui 33 opettajaa, joista melkein kaikki olivat luokanopettajia. Koulutus koostui luennoista ja harjoituksista, ja sen keskeisinä sisältöinä olivat kielenoppimisprosessi opettajan ja oppijan näkökulmasta, tutustuminen kielten opettamisen taustalla vaikuttaviin dokumentteihin (POPS 2014, EVK 2003 ja EKS) sekä kohdekielen ja kielten oppimateriaalien käyttö. Luennoilla käsiteltiin erityisesti kielten opettamisen menetelmiä, ja harjoituksissa keskityttiin opettajien kielitaidon kohentamiseen ja annettiin käytännön eväitä arjen työhön. Tämän lisäksi pohdittiin myös sitä, millaisia työtapoja uusi opetussuunnitelma on tuonut mukanaan kielten oppitunneille ja miten se vaikuttaa arviointiin.

Koulutuksen lopussa 16 koulutukseen osallistunutta luokanopettajaa vastasi pienimuotoiseen kyselyyn, jossa selvitettiin, millaisia kokemuksia heillä on ruotsin kielen opettamisesta alakoulussa ja millaisia (uuden opetussuunnitelman mukaisia) työtapoja he ovat käyttäneet ruotsin kielen opetuksessa. Tämän lisäksi opettajat saivat vapaasti ilmaista mielipiteensä ruotsin kielen aikaistamisesta ja pohtia sitä, miten vieraiden kielten opettaminen heidän mielestään eroaa muiden aineiden opettamisesta. Kyselyssä kartoitettiin myös opettajien täydennyskoulutustarpeita.

Kyselyyn vastanneista luokanopettajista kymmenen oli jo opettanut ruotsia kuluneen lukuvuoden aikana. Suurimmalla osalla opettajia kokemukset ruotsin opetuksesta olivat myönteisiä. Opettajien kokemusten mukaan oppilaat ovat kuudennella luokalla innokkaampia, vastaanottavaisempia, motivoituneempia, ennakkoluulottomampia ja mukana ei ole ”pakkoruotsi-ilmiötä”, kuten eräs opettaja totesi. Kyselymme vastauksista oli selkeästi nähtävissä myös se, että innostuneisuus ruotsin aikaistamisesta ei koskenut pelkästään oppilaita, vaan myös opettajat ovat ottaneet ruotsin kielen avoimesti ja innostuneesti vastaan. Tollola sai samanlaisia tuloksia. Opettajien innokkuus näkyi esimerkiksi seuraavissa kyselymme vastauksissa:

Opettaminen on ollut ok ja itselle mieluista. Onnistuin luomaan positiivisen asenteen ja halun oppia, ainakin alku on ollut todella innostunutta.

Olen ollut kovin innoissani alusta pitäen, sillä en ole opettanut aiemmin kieliä. Pidän ruotsin kielestä ja olen ollut iloinen oppilaideni positiivisesta suhtautumisesta ruotsin kielen oppimiseen. Yhtään kertaa ei olla keskusteltu siitä, miksi sitä opiskelemme, ei ainakaan negatiivisessa mielessä.

Oppilailla on herännyt mielenkiinto kieltä kohtaan ja monella 6. luokkalaisella ruotsi on lempiaine. Rakastan ruotsin opettamista :) ! Ongelmana on ehkä se, että siitä on pitkä aika, kun olen ruotsia käyttänyt, jotkut sanat meinaa olla hukassa.

Vaikka opettajilla intoa onkin riittänyt, kyselymme mukaan luokanopettajilla oli kuitenkin ollut vaikeuksia erityisesti ääntämisen ja kieliopin opettamisessa, kuten seuraavasta vastauksesta käy ilmi:

Haastetta on kieliopin opetus, koska on asioita joita käytän sujuvasti, mutta en tiedä miksi eli olen joutunut kahlaamaan kieliopinsääntöjä, ja ne eivät ole opiskeluaikana kiinnostaneet, joten teorian haltuunotto on ollut haastavaa. Siksi painotinkin puhumista ja kielellistä tuottamista, koska kun uskaltaa tuottaa, kielioppia voi sen jälkeen tarkastella tarkemmin. Tunnolliset oppilaat eivät uskalla tuottaa puhetta/tekstiä, jos pelkäävät kieliopin menevän väärin.

Kyselymme mukaan opettajat olivat toisinaan kokeneet, että kielten oppimiseen tarvittava sinnikkyys on oppilailla hukassa. Opettajien vastauksista kävi ilmi, että ruotsin kielen oppikirjat ovat auttaneet heitä oman kielitaidon päivittämisessä ja opetuksen suunnittelussa: ”*Materiaali on auttanut paljon, koska olen aloitteleva ruotsin ope eli luokanopettaja ilman kielikoulutusta [--]*”. Tässä on kuitenkin vaarana se, että oppimateriaalien rooli opetuksen sisällön ja menetelmien ohjaajana korostuu entisestäänkin (ks. esim. Garton & Graves 2014; Richards 2014). Opettajien vastauksista kävi ilmi, että digitaaliset opetusmateriaalit ovat tulleet uuden opetussuunnitelman mukana jäädäkseen. Opettajat mainitsivat usein käyttäneensä alakoulun ruotsin opetuksessa uuden opetussuunnitelman mukaisia oppilaiden aktiivista ja osallistavaa roolia korostavia työtapoja, esimerkiksi pelejä, leikkejä, oppilaiden omia esityksiä ja nauhoituksia sekä muita toiminnallisia työtapoja.

Mielenkiintoista oli se, miten luokanopettajat kokivat kielten opetuksen eroavan muiden aineiden opetuksesta. Vieraan kielen rooli sekä opetuksen välineenä että sisältönä korostui opettajien vastauksissa. Vuorovaikutus on keskeisessä asemassa kieltenopetuksessa ja haastavaa on se, että se tapahtuu kielten oppitunneilla vieraalla kielellä (ks. esim. Borg 2006). Äidinkielen keskeinen rooli myös vieraan kielen opetuksessa tuli esille monissa opettajien vastauksissa, kuten seuraavasta esimerkistä käy ilmi:

Haasteita kielen opetukseen tuo se, että oman äidinkielen taidon heikkoudet heijastuvat helposti kieltenopetuksessa, koska peruskäsitteistön puuttuminen hidastaa oppimista/opetusta.

Luokanopettajien mielestä kielten opetus on muiden aineiden opetukseen verrattuna monipuolisempaa, koska ”*siihen sisältyy monia eri osa-alueita*”. Samoin suullisten harjoitusten määrää pidettiin yhtenä erona muihin oppiaineisiin. Monista tuntui myös, että kielten oppitunnit vaativat enemmän valmistelua kuin muiden oppiaineiden kohdalla on totuttu. Eräs opettaja, joka ei ollut vielä opettanut ruotsia, totesi, että ”*(v)aarana on, että tunneista tulee paha ”sillisalaattia” ellei paneudu hyvin etukäteissuunnitteluun*”.

Täydennyskoulutuksen aikana heränneitä ajatuksia

Luentojen aikana keskusteltiin siitä, millaista lisäarvoa luokanopettajat voivat tuoda kielten opetukseen. Omana vahvuutenaan luokanopettajat pitivät alakoulun kielten opetuksessa erityisesti sitä, että he tuntevat kohderyhmän ja pystyvät integroimaan kielten opetusta myös muiden aineiden opetukseen. Esimerkiksi matematiikan tunnilla voi harjoitella lukusanoja ruotsiksi tai kuten eräs luokanopettaja kommentoi kyselyssä: ”*Olemme kollegan kanssa suunnitelleet ruotsin ja englannin yhdistämistä muille oppitunneille. Esimerkiksi liikuntatunneilla voisi antaa lyhyitä ohjeita ruotsiksi, keksiä tutuille leikeille nimet ruotsiksi/englanniksi ja musiikintunneilla laulaa ruotsinkielisiä lauluja.*”

Koulutuksen aikana erityisesti kielitaidon arvioinnin vaikeus ja oppimateriaalin käyttö herättivät paljon ajatuksia ja kysymyksiä. Eri kustantajien 6. luokan ruotsin opetukseen tarkoitetuista oppimateriaaleista vertailtiin lähinnä seuraavia: *På gång 1 för lågstadiet*, *Hallonbåt 1–2* ja *Megafon 1*. Oppimateriaalin valinnassa opettajat pitivät tärkeinä selkeyttä, innostavuutta ja uuden opetussuunnitelman mukaisia työtapoja. Erityisesti toiminnalliset tehtävät (sekä kirjalliset että suulliset), videot ja digitaaliset pelit todettiin oppilaille mieluisiksi opiskelutavoiksi. Huolta aiheutti yllämainittujen kirjasarjojen vertailussa muun muassa substantiivien taivutusmuotojen opetus, sillä kirjasarjojen välillä on tämän kokonaisuuden suhteen eroavaisuuksia. Opettajien mielestä oppikirjojen sisällöt olivat hyvin eritasoisia: jos opetuksessa noudatetaan kirjan sisältöä, saattaa 6. vuosiluokan oppilaiden opetuksen sisältö vaihdella kovasti eri koulujen välillä.

Uusi opetussuunnitelma ei tuonut mukanaan lisää vuosiviikkotunteja ruotsin opiskeluun, vaan sama määrä tunteja (6 vuosiviikkotuntia) jaetaan nyt neljälle vuosiluokalle (luokat 6–9). Koulutuksen aikana keskusteltiin paikallisista tuntijakoratkaisuista. Huomasimme keskustelujen aikana, että eri kunnissa on erilaisia tuntijakoratkaisuja ruotsin kielessä. Koulutuksessa pohdittiin tämän mahdollisesti aiheuttavan epätasa-arvoa esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa oppilas vaihtaa koulua. Uudessa koulussa tuntijakoratkaisu voi olla erilainen edelliseen kouluun verrattuna ja voi olla, että oppilas opiskelee kieltä mahdollisesti 1–2 vuosiviikkotuntia vähemmän.

Täydennyskoulutusta tarvitaan

Koulutukseen osallistuneet luokanopettajat kokivat erityisesti kielitaidon arvioinnin yhdeksi aihekokonaisuudeksi, johon he tarvitsevat lisäkoulutusta. Niin kuin aiemmin todettiin, varsinkin luokanopettajat kokevat ruotsin kielen opettamisen positiivisena haasteena, mutta he tarvitsevat tukea tähän. Oman osaamisen päivittäminen kielen oppimisen eri osa-alueilla sekä erilaisten opetusmenetelmien käyttö ja sisäistäminen juuri ruotsin opetuksessa koettiin tärkeiksi kokonaisuuksiksi, joita halutaan ylläpitää ja kehittää. Myös koulutuksena aikana saatua kollegiaalista vertaistukea pidettiin hyvin tärkeänä. Opettajat halusivat löytää uusia keinoja kehittää ja ylläpitää tätä vertaistukea myös jatkossa.

Alakoulussa toimivat ruotsin opettajat – olivatpa he sitten luokanopettajia tai aineenopettajia – tarvitsevat täydennyskoulutusta. Luokanopettajat tarvitsevat tukea ruotsin kielen taidon vahvistamisessa ja vieraan kielen didaktiikassa (ks. Rossi ym. 2017). Kielten aineenopettajien täydennyskoulutustarpeet ovat ehkä enemmänkin menetelmäpuolella eli siinä, miten vieraita kieliä opetetaan alakoulussa. Kouluttajina saimme havaita, että kielten aineenopettajat voivat oppia paljon luokanopettajilta ja päinvastoin. Näin ollen tämäkin tutkimus vahvistaa sitä käsitystä, että opettajien välistä yhteistyötä ja vuoropuhelua yli oppiaine- ja kouluasterajojen tarvitaan entistä enemmän.

Minna Maijala työskentelee Turun yliopiston kieli- ja viestintäopintojen keskuksessa saksan kielen yliopistonlehtorina ja Susan Kylänpää Laitilan lukiossa ruotsin kielen lehtorina. Kirjoittajat toimivat 2016–2017 kouluttajina Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksella Raumalla toimivan täydennyskoulutus- ja kehittämispalvelujen tuottajan Sat@Opin järjestämässä ja Opetushallituksen rahoittamissa ”Rohkaisua ja menetelmiä 6. luokan ruotsin kielen opetukseen” -koulutuksissa.

Kirjoittajat haluavat lämpimästi kiittää yhteistyöstä koulutuksiin osallistuneita opettajia.

Lähteet

Borg, Simon (2006): The distinctive characteristics of foreign language teachers. *Language Teaching Research* 10, 1, 3–31.

EKS = [Eurooppalainen kielisalkku](#).

EVK 2003 = *Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys*. 2003. WSOY: Helsinki.

Garton, Sue & Kathleen Graves (2014): Identifying a research agenda for language teaching materials. *The Modern Language Journal* 98 (2), 654–657.

Maijala, Minna (2016): [Uudet opetussuunnitelmat kielten aineenopettajien koulutuksessa](#). *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* (2016).

Paula Rossi, Anne Ainoa, Olli Eloranta, Marita Grandell, Minna Lindberg, Jonna Pasanen, Arto Sihvonen, Outi Hakola & Tuula Pirinen (2017): [Kuka opettaa ruotsia? – Ruotsin kielen opettamiseen kelpoisuuden tuottavien koulutusten arviointi](#). Julkaisut 14: 2017. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

POPS 2014 = Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Helsinki: Opetushallitus.

Richards, Jack C. (2014): The ELT Textbook. Teoksessa: Garton, Sue & Kathleen Graves (toim.), *International Perspectives on Materials in ELT*, 19–36. Basingstoke: Palgrave Macmillan UK.

Tollola, Jonna (2015): [Peruskoulun ruotsin kielen opetus murroksessa: ketkä opettavat kuudesluokkalaisille ruotsia?](#) *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* (2015).